

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2016-2019

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vendula Řičicová

**Trestní odpovědnost právnických osob v České republice a
řízení proti nim**

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce: Doc. JUDr. Jan Brázda Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2016-2019

BACHELOR THESIS

Vendula Řičicová

**Trestní odpovědnost právnických osob v České republice a
řízení proti nim**

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. JUDr. Jan Brázda Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne: 18. února 2019

Jméno autorky:.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé práce Doc. JUDr. Janu Brázdovi PhD. za vedení, pomoc a za odborné rady, které mi poskytl.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá trestní odpovědností právnických osob a souvisejícími tématy. Kdo je to právnická osoba, kapitálové a osobní společnosti, základní zásady trestního řízení, shrnutí historie trestní odpovědnosti, začlenění zákona do právního systému, působnost v trestním řízení, tresty a ochranná opatření, které lze právnické osobě uložit, řízení proti právnické osobě a jeho fáze a stíhané právnické osoby v České republice.

Klíčová slova

Odpovědnost právnických osob, právnická osoba, společnost, trest, trestní odpovědnost, trestní řízení, zákon.

Annotation

This bachelor thesis deals with criminal liability of juridical persons and related topics. Who is juridical person, public and private limited companies, basic principles of criminal proceeding, the summary of criminal liability's history, incorporation of a law into the legal system, criminal jurisdiction, sentences and preventive detentions, that can be applied to juridical person, proceeding against juridical person and its phases and prosecuted juridical persons in the Czech republic.

Keywords

Company, criminal liability, criminal proceeding, juridical person, law, liability of juridical persons, sentence.

ÚVOD.....	9
1 ZÁKLADNÍ POJMY.....	10
1.1 Právní osoba	10
1.2 Trestní řízení	10
1.2.1 Právo na spravedlivý proces	10
1.2.2 Zásada presumpce nevinny	11
1.2.3 Zásada oficiality	11
1.2.4 Zásada volného hodnocení důkazů	11
1.2.5 Zásada veřejnosti.....	12
1.2.6 Zásada vyhledávací	12
1.2.7 Zásada materiální pravdy	12
1.2.8 Zásada ústnosti a bezprostřednosti.....	13
1.2.9 Zásada přiměřenosti	13
1.3 Společnost s ručením omezeným.....	13
1.4 Akciová společnost	14
1.5 Komanditní společnost	15
1.6 Veřejná obchodní společnost	15
2 TRESTĚPŘÁVNÍ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÝCH OSOB – HISTORICKÝ EXKURS.....	17
2.1 Historie trestní odpovědnosti v kontinentálním právním systému	17
3 PŮSOBNOST TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB.....	19
3.1 Místní působnost.....	19
3.1.1 Zásada teritoriality	19
3.1.2 Zásada personality.....	19
3.1.3 Zásada univerzality	20
3.2 Věcná působnost	20
3.3 Časová působnost	21
3.3.1 Zásada zákazu retroaktivity	21
4 ZAČLENĚNÍ ZÁKONA Č. 418/2011 SB., O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB A ŘÍZENÍ PROTI NIM DO ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU	22
4.1 Argumenty pro přijetí zákona	22

4.2	Argumenty proti přijetí zákona.....	23
5	TRESTY A OCHRANNÁ OPATŘENÍ.....	24
5.1	Druhy trestů	24
5.1.1	Peněžitý trest.....	24
5.1.2	Uveřejnění rozsudku	25
5.1.3	Zákaz činnosti	26
5.1.4	Zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži	26
5.1.5	Propadnutí věci	26
5.1.6	Zrušení právnické osoby	27
5.2	Ochranná opatření.....	29
5.3	Dohoda o vině a trestu	30
6	ŘÍZENÍ PROTI PRÁVNICKÉ OSOBĚ.....	33
6.1	Trestní řízení	34
6.1.1	Trestní oznámení.....	34
6.1.2	Prověřování	35
6.1.3	Zahájení trestního řízení.....	37
7	ODSOUZENÉ A STÍHANÉ PRÁVNICKÉ OSOBY V ČESKÉ REPUBLICCE	40
7.1	Česká pošta	41
7.2	Farma Čapí hnízdo.....	42
7.3	Metrostav	45
	ZÁVĚR	47
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	50

ÚVOD

Má práce se zabývá analýzou trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Tuto práci jsem si vybrala z důvodu toho, abych nastínila tento institut, který sice již není v Českém právním řádu žádnou novinkou, ale přesto se o něm ve společnosti moc nemluví. Mým cílem bylo seznámit veřejnost s obsahem tohoto zákona, s argumenty, které vedly pro jeho přijetí a zhodnotit tresty, které mohou být právnické osobě uloženy.

V první části se seznámíme se základními pojmy, a odpovíme si na základní otázky, jako kdo je to právnická osoba? Jaké právnické osoby známe? Co je to trestní řízení a jaké jsou jeho základní zásady? Seznámíme se s kapitálovými a osobními společnostmi. V další kapitole představím stručnou historii trestní odpovědnosti právnických osob. Také se seznámíme se základními působnostmi jako je místní, časová a věcná působnost, ale také i se základními zásadami práva například zásada teritoriality, retroaktivity nebo zákonnosti. Také rozebereme důvody, pro které byl zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim přijat, a naopak jaký názor na tento zákon mají jeho odpůrci. V další kapitole bych ráda nastínila problematiku trestů, za které mohou být právnické osoby potrestány, jaké jsou podmínky pro jejich udělení, za jaké protiprávní činy jsou udělovány a jaké činy jsou nejčastější a jaká ochranná opatření lze právnických osobám uložit a za jakých podmínek. V neposlední řadě se zaměřím i na problematiku vyvinění. V závěru se podíváme na samotný proces trestního stíhání právnické osoby. Jak probíhá řízení, co mu předchází nebo jak se zahajuje trestní stíhání. V poslední kapitole se seznámíme s některými právnickými osobami, se kterými bylo zahájeno trestní řízení, čeho se celá kauza týkala, kdo v ní figuroval a čím se staly tak mediálně známé.

Ve své práci jsem vycházela zejména ze zákonů, a to zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osoby a řízení proti nim, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a dále z odborných publikací, které publikovali odborníci zejména z řad advokátů.

1 ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 PRÁVNICKÁ OSOBA

V českém právním řádu je právnická osoba definována jako „*organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná*“¹. Což znamená, že právnická osoba stejně jako fyzická osoba může nabývat práva a povinnosti, která jsou v souladu s předmětem její činnosti. Právnická osoba vzniká dnem, kdy je zapsána do veřejného rejstříku, a to vždy formou notářského zápisu. Pokud právnická osoba vzniká zákonem vzniká dnem nabytí účinnosti, nestanoví-li zákon den následující. Tomuto jednání musí předcházet zakladatelské právní jednání, kterým může být rozhodnutí orgánu veřejné moci, zákonem, jednáním či jiným způsobem, který stanoví právní předpis. Zakladatelské právní jednání určuje minimálně, kdo je statutární orgán, sídlo právnické osoby a předmět činnosti. Zakladatelské právní jednání je vyžadováno v písemné formě.

1.2 TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, jehož cílem je zjistit, kdo je pachatelem trestného činu a určit náležitou sankci. Trestní řízení je upraveno v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Trestní řízení obsahuje mnoho důležitých zásad.

1.2.1 PRÁVO NA SPRAVEDLIVÝ PROCES

Tato zásada je zakotvena v Listině základních práv a svobod, jako jedno z hlavních lidských práv. Tato zásada nám říká, že někoho můžeme stíhat pouze jasně daným zákonným způsobem, a to pouze ze zákonných důvodů. Právo na spravedlivý proces nám garantuje to, že nemohou být použity důkazy, které nebyly získány zákonem předepsaným způsobem.

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 20. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

1.2.2 ZÁSADA PRESUMPCE NEVINY

Tato zásada nám říká, že pokud někdo nebyl pravomocně odsouzen, stále se na něho hledí jako na nevinného. V případě, že se orgánu činném v trestním řízení nedokáže prokázat vinu, stále se na obviněného hledí jako na nevinného. Zásada presumpce nevinny je hlavním pilířem práva na spravedlivý proces.

1.2.3 ZÁSADA OFICIALITY

Definici zásady oficiality nalezneme v §2 „*Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku.*“² Je zde vidět snaha, aby orgány činné v trestním řízení postupovaly efektivně a trestné činy byly co nejrychleji projednávány. Bohužel i přesto víme, že se některé soudní procesy mohou protáhnout až na roky.

1.2.4 ZÁSADA VOLNÉHO HODNOCENÍ DŮKAZŮ

Podle této zásady má soud volné ruce v hodnocení důkazů, tudíž je pouze na něm, jakou váhu přidělí, jakému důkazu, ale je nutné, aby toto hodnocení bylo možné přezkoumat a také, aby bylo řádně odůvodněné. Soudce má také možnost důkaz neprovést, ale toto může učinit jen z přesně vymezených důvodů. Prvním důvodem je, že daným důkazem nelze vyvrátit ani potvrdit tvrzenou skutečnost, kterou se snažíme daným důkazem potvrdit či vyvrátit. Druhým důvodem je, že daný důkaz nemá souvislost s předmětem řízení, a tudíž není relevantní. Jako třetím a posledním důvodem je ten, že skutečnost, kterou se snažíme daným důkazem vyvrátit či potvrdit byla již dříve objasněna.³ Dříve byla uplatňována zásada důkazní teorie, která byla pravým opakem

² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. In: *Sbírka zákonů, Česká republika, 1961, s. 2, ISSN 1211-1244.* Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141?text=>

³ EPRAVO: Zásada volného hodnocení důkazů [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/zasada-volneho-hodnoceni-dukazu-62301.html>

zásady volného hodnocení důkazů. Spočívala v tom, že byl přesně dán výčet toho, jaký důkaz má jak velkou váhu, které důkazy jsou u určitého trestního činu nutné a které nikoli.

1.2.5 ZÁSADA VEŘEJNOSTI

Tato zásada patří mezi základní zásady trestního řízení. Tato zásada nám říká, že soudní jednání jsou veřejná, pokud zákon nestanoví jinak (trestní řízení s mladistvými). Tato zásada nepřináší vždy jen to dobré jako je spravedlivý proces. V posledních letech narůstá mediální zájem o trestní kauzy, což sebou bohužel přináší velký zájem veřejnosti, vyvíjí se tlak na zúčastněné, právnické osoby vzhledem k negativní publicitě ztrácejí zakázky a klienty. Stále se zvyšuje zájem o přímé přenosy ze soudní síně, dle mého názoru jde zde vyvíjen velký tlak jak na soudy, tak i na účastníky procesu. Další negativní stránkou je zveličování těchto případů novináři, a to jen za účelem větší sledovanosti a vzájemného se předhánění s konkurencí, kdo bude mít lepší záběr nebo rozhovor. Proto si myslím, že tato zásada není vždy k užitku.

1.2.6 ZÁSADA VYHLEDÁVACÍ

Tato zásada je úzce spjata se zásadou oficiality. Říká nám, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyhledávat důkazy, a to bez ohledu na to, zda jsou ve prospěch či neprospěch obviněného. Strany řízení tudíž nejsou zatěžkány důkazním břemenem, což ovšem neznamena, že se nemůžou podílet na vyhledávání důkazu a navrhnout jejich provedení.⁴ V první řadě má obžalovaný právo navrhnout důkazy po celou dobu řízení, tyto důkazy mohou být zamítnuty jen řádným odůvodněním.

1.2.7 ZÁSADA MATERIÁLNÍ PRAVDY

„Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.

⁴ LUXOVÁ, L.: *Hlavní zásady dokazování v trestním řízení* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/hlavni-zasady-dokazovani-v-trestnim-rizeni-95913.html>

*Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.*⁵

1.2.8 ZÁSADA ÚSTNOSTI A BEZPROSTŘEDNOSTI

Zásada ústnosti znamená, že jsou rozhodné skutečnosti, které jsou provedeny ústně před soudem. Soud přihlíží pouze k těm důkazům, které jsou provedeny během jednání, v praxi to můžeme vyjádřit čtením důkazů.

Se zásadou ústnosti úzce souvisí zásada bezprostřednosti, kterou můžeme vyjádřit tak, že soud přihlíží pouze k těm důkazům, které jsou před ním provedeny. Samozřejmě má soud k dispozici i písemné důkazy, které jsou součástí spisu. V této zásadě, jde zejména o bezprostřední dojem z účastníků řízení. I to, jakým stylem bude strana vypovídat může soudu pomoci v rozhodování.

1.2.9 ZÁSADA PŘIMĚŘENOSTI

Zásada přiměřenosti by měla vycházet z toho, že orgány činné v trestním řízení budou při zjišťování rozhodných skutečností pro trestní řízení postupovat tak, že budou svým jednáním co nejméně zasahovat do základních lidských práv a svobod.

1.3 SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM

Společnost s ručením omezeným se řadí mezi nejrozšířenější formy podnikání v České republice. Atraktivní formou podnikání se stala zejména tím, že základní kapitál činí pouze jednu korunu českou, čímž se tato forma podnikání stala dostupnější. Společnost s ručením omezeným řadíme mezi kapitálové společnosti, jejíž právní úpravu nalezneme v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Společnost s ručením omezeným, je taková společnost, kde společníci ručí za dluhy společnosti společně a nerozdílně do výše svého nesplaceného vkladu, který je zapsán v obchodním rejstříku, a to v době, kdy jsou společníci vyzváni k plnění svého dluhu. „*Společnost s ručením*

⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. In: *Sbírka zákonů, Česká republika, 1961, s. 2, ISSN 1211-1244*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141?text=>

omezeným je zakládána podepsáním společenské smlouvy, která obsahuje výši základního kapitálu, firmu společnosti, předmět podnikání či činnost společnost, určení druhů podílů každého společníka a práv a povinností s nimi spojených, dovoluje-li společenská smlouva vznik různých druhů podílů, počet jednatelů a způsob jejich jednání za společnost“⁶ Společenská smlouva může také určit to, že podíl společníka může být představován kmenovým listem, který je formou cenného papíru a musí obsahovat označení, že jde o kmenový list, označení společnosti, označení společníka a označení společníka, kterému je kmenový list vydán.

1.4 AKCIOVÁ SPOLEČNOST

Akciová společnost je další kapitálová společnost, která je zakotvena v Českém právním řádu, a to zejména v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Akciová společnost vyniká tím, že základní kapitál činí 2 miliony korun českých nebo 80 tisíc Euro. Akciová společnost stejně jako společnost s ručením omezeným vydává cenné papíry, a to akcie. Definici akcie nalezneme v zákoně o obchodních korporacích, která zní „*Akcie je cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací.*“⁷ Tento cenný papír je vydáván ve dvou formách, a to ve formě akcie na majitele a akcie na jméno, z hlediska podoby jsou akcie vydávány jak zaknihované, tak listinné. Další věcí, kterou se akciová společnost odlišuje je možnost, kterou připouští zákoník, a to dva různé systémy vnitřní struktury. První možností je tradiční systém dualistický, který zahrnuje valnou hromadu jako nejvyšší orgán společnosti, představenstvo, které ve společnosti vystupuje jako statutární orgán a dozorčí radu, která dohlíží na působnost představenstva. Další možností, kterou zákon připouští je systém monistický, který zahrnuje valnou

⁶ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 146. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90?text=>

⁷Tamtéž s. 256

hromadu jako nejvyšší orgán společnosti, správní radu, která zde vystupuje jako kontrolně řídicí orgán a statutárního ředitele, který je zde statutárním orgánem společnosti. Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným je akciová společnost zakládána přijetím stanov, které musí mít podobu veřejné listiny.

1.5 KOMANDITNÍ SPOLEČNOST

Komanditní společnost, kterou si nyní představíme je první společností řadící se mezi společnosti osobní. To, čím je tato společnost jedinečnou je dvojí postavení společníků. Nalezneme zde komanditisty a komplementáře. Komanditisté představují ve společnosti ty společníky, kteří ručí za dluhy společnosti omezeně, společně a nerozdílně do výše svého nesplaceného vkladu. Komplementáři jsou ti, kteří ručí neomezeně, jednají za společnost, tj. jsou statutárním orgánem společnosti. Komanditní společnost je zakládána společenskou smlouvou, kde musí být jasně definováno, kdo je komanditista a kdo komplementář, výši vkladů komanditistů a v neposlední řadě to, že zisk a ztráta se dělí mezi komplementáře a společnost. V zákoně, kde nalezneme komanditní společnost nalezneme i pojem komanditní suma, který s touto společností úzce souvisí. V zákoně je tento pojem definován jako *„Pokud společenská smlouva určí, že komanditisté ručí za dluhy společnosti do výše určené částky (dále jen „komanditní suma“), uvede se tato částka ve společenské smlouvě. Nelze sjednat nižší komanditní sumu, než kolik činí vklad komanditisty.“*⁸

1.6 VEŘEJNÁ OBCHODNÍ SPOLEČNOST

Veřejná obchodní společnost je další z řad osobních společností. Její definici nalezneme v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech, která zní *„Veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, které se účastní na jejím podnikání nebo*

⁸ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 129. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90?text=>

správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně.“⁹ Veřejná obchodní společnost je zakládána stejně jako jiné společnosti, o kterých jsem se již zmiňovala společenskou smlouvou a založit tuto společnost mohou minimálně dvě osoby. Tuto smlouvu je možné měnit pouze dohodu všech společníků.

⁹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 95. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90?text=>

2 TRESTĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÝCH OSOB – HISTORICKÝ EXKURS

O trestní odpovědnosti právnických osob se mluvilo již ve středověku a starověku. Tak jak se vyvíjela trestní odpovědnost fyzických osob, tak se spolu s ní vyvíjela i odpovědnost právnických osob, pouze ve starém Římě se uplatňovaly zásady „*societas delinquere non potest*“ a „*societas puniri non potest*“. Podle těchto zásad nemůže právnická osoba spáchat trestný čin, a tudíž nemůže být ani potrestána. Výjimkou bylo trestání obcí, které bylo v té době naprosto běžné.

2.1 HISTORIE TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI V KONTINENTÁLNÍM PRÁVNÍM SYSTÉMU

Český právní systém se řadí mezi kontinentální právní systém, který je postaven na základech Římského práva. V Římském právu bychom našli dva typy společností, a to nadace a korporace. Právnické osoby neměly přiznána všechna práva a nevztahovaly se na ně veškeré povinnosti. Právnická osoba zde byla pouze věcí fiktivní, neměly vlastní vůli a v tom případě nemohly nabývat vlastní práva a povinnosti.¹⁰ I přes fiktivní charakter se právnické osoby mohly účastnit obchodů, a to prostřednictvím svých zástupců. Zástupci právnických osob jednali svým jménem, neměli postavení jako dnešní statutární orgány.

Ve středověku a starověku byly postihy obcí, svazků, spolků a měst běžnou praxí. Nejčastěji byly postihovány například za kacířství, zrady nebo vzpoury. Nejstarší dochované záznamy o trestní odpovědnosti právnických osob v angloamerické kultuře pocházejí ze 16. století. William Hazlitt prohlásil, že jsou právnické osoby více zkorumpované a páchají více trestné činnosti než osoby fyzické. Jelikož nedisponují vůlí,

¹⁰ HEYROVSKÝ, L.: *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 4. vyd. Praha: J. OTTO v Praze, 1910, str. 175

nemohou vyjádřit ani dobrou vůli ani nemají výčitky svědomí.¹¹ Od roku 1840 je trestní odpovědnost právnických osob v Anglii vymáhána.

Na druhou stranu situace v Evropě, byla zcela odlišná. Klade se důraz na individuální svobodu fyzické osoby. V 18. století se situace otáčí a začíná se uvažovat nad kolektivní odpovědností, k tomuto postihu se využívalo zejména správní trestání. Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob v Českých zemích se datuje od 17.-18. století. V předválečném Československu byla striktně dodržována zásada „*societas delinquere non potest*“, která říká, že právnické osoby nemohou být trestány. V této době byla prosazována i správní odpovědnost právnických osob, ale neúspěšně, stále mohly být trestány pouze fyzické osoby, které zastupovaly právnickou osobu. „*Právnická osoba nemůže být subjektem trestného činu, nemá vlastní vůle a zastupování v nedovoleném jednání je vyloučeno. Zákon, na němž jedině právnická osoba spočívá, nikdy neznal osobnost k nedovolenému účelu.*“¹²

V současnosti narůstá více trestných činů spáchaných právnickou osobou, tudíž byla potřeba zavést právní úpravu tohoto institutu. Zejména v oblasti mezinárodního práva.

¹¹ HAZLLIT, W.: *Table Talk, World Classics*, 1. publ. 1901, Huber, B. *Trestní odpovědnost korporací. Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích*. 2000, č. 9, str. 2

¹² DUSIL, V. *Trestní právo a řízení správní, Slovník veřejného práva československého*. Svazek 4. Brno: Polygrafia – Rudolf M. Rohrer – Brno, 1938, s. 924.

3 PŮSOBNOST TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB

3.1 MÍSTNÍ PŮSOBNOST

Místní působnost se vztahuje na takové trestné činy, které byly spáchané právnickou osobou na území České republiky, také na osobu, která má sídlo v České republice či je na jejím území umístěn podnik právnické osoby. Trestný čin, který je spáchaný na území České republiky se považuje za trestný, pokud právnická osoba dopustí takového jednání, které je definováno v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob.

3.1.1 ZÁSADA TERITORIALITY

Zásada teritoriality je základním pilířem místní působnosti. Je definována v § 2 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob „*Trestný čin se považuje za spáchaný na území České republiky, dopustila-li se právnická osoba jednání*

a) zcela nebo zčásti na území České republiky, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině, nebo

b) v cizině, pokud porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo, byť i jen zčásti, nastat na území České republiky.“¹³.

3.1.2 ZÁSADA PERSONALITY

Zásadu personalitu můžeme pochopit tak, že podle zákona České republiky se trestnost činu posuzuje i pokud byl spáchan v zahraničí právnickou osobou, která má sídlo v České republice. Sídlo právnické osoby se rozumí, sídlo zapsané ve veřejném rejstříku, pokud předmět podnikání nenaruší klid a pořádek v domě je možnost mít sídlo společnosti zapsané také v bytě. Podle Občanského zákoníku je za splnění určitých

¹³ Zákon č. 418/2012 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 2 ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418#cast2>

podmínek možné sídlo právnické osoby přesunout do zahraničí a naopak. Právnická osoba může sídlo přesunout na území České republiky, pokud to připouští právní řád republiky a pokud se nejedná o zakázanou právnickou osobu podle § 145 „*Zakazuje se založit právnickou osobu, jejímž účelem je porušení práva nebo dosažení nějakého cíle nezákonným způsobem, zejména je-li jejím účelem*

a) popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení,

b) rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti,

c) podpora násilí nebo

d) řízení orgánu veřejné moci nebo výkonu veřejné správy bez zákonného zmocnění.“¹⁴

3.1.3 ZÁSADA UNIVERZALITY

Zásadu univerzality nalezneme v § 4 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob. Tento paragraf reaguje na trestné činy proti lidskosti, proti míru, měně a na válečné zločiny. V těchto případech nezáleží na tom, zda má právnická osoba sídlo na území České republiky nebo zda byl vůbec trestný čin spáchán na území České republiky, bude se posuzovat podle Českého právního řádu.

3.2 VĚCNÁ PŮSOBNOST

Věcnou působnost nalezneme v § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob. Tento paragraf byl pojat tak, že zde nalezneme negativní výčet trestných činů, kterých se právnická osoba dopustit nemůže, jako například zabití, vražda novorozeného dítěte matkou, osvobození vězně, dvojí manželství, zanedbání povinné

¹⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s.145. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

výživy, více v již jmenovaném paragrafu.¹⁵ Tento výčet mně osobně na jednu stranu přijde velmi zmatený, proč by v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob měl být výčet věcí, kterých se právnická osoba nemůže dopustit. Chápu, že tento negativní způsob je jednodušší, jelikož těch činů, které spáchat nemůže je méně než těch, které spáchat může, ale i přesto mi tento způsob sepsání § 7 přijde poněkud nešťastný.

3.3 ČASOVÁ PŮSOBNOST

V samotném zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob samotnou právní úpravu časové působnosti nenalezneme. Pro více informací musíme zamířit do zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Definici časové působnosti nalezneme v § 2, která zní „*Trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.*“¹⁶ Co nám z toho vyplývá je to, že je zde nejdůležitějším aspektem čas, kdy byl trestný čin spáchán, s tímto úzce souvisí zásada zákazu retroaktivity.

3.3.1 ZÁSADA ZÁKAZU RETROAKTIVITY

Tato zásada nám říká, že čin je trestný jen pokud existovala právní norma, která stanovuje jeho trestnost předtím, než byl čin spáchán. Pozdějšího zákona lze také využít, ale pouze pokud je to pro pachatele příznivější. Důležitost zákazu retroaktivity je vyjádřena ústavní zásadou čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod. Jak víme, tak zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nabyl účinnost dne 1. ledna 2012 a tudíž nebylo možné právnickou osobu potrestat za trestný čin spáchaný před tímto datem, což ale nevylučuje trestní odpovědnost fyzické osoby za trestný čin, který by byl jinak přičítán právnické osobě.

¹⁵ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*, s. 7, ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418#cast2>

¹⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, s. 2, ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

4 ZAČLENĚNÍ ZÁKONA Č. 418/2011 SB., O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB A ŘÍZENÍ PROTI NIM DO ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU

Tento institut vešel v účinnost 1. ledna 2012, a to zejména na základě tlaku, který byl na Českou republiku, kvůli jeho přijetí vyvolán v důsledku mezinárodních závazků. Nepřijetím tohoto zákona se Česká republika vystavovala zahájení řízení u Evropského soudního dvoru a následným sankcím. Česká republika byla posledním státem v rámci celé Evropské Unie, který neměl v právním řádu právní úpravu trestní odpovědnosti právnických osob. „*Konečně se zařadíme k mezinárodnímu společenství, které není ochotno tolerovat ani praní špinavých peněz, ani korupci, ani obchod s lidmi anebo sexuální zneužívání dětí. Odmítání právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob totiž znamenalo, že Česká republika doposud nemohla přistoupit k mnoha mezinárodním úmluvám, které tyto věci ošetřují,*“¹⁷ vyjádřila se k přijetí zákona tehdejší místopředsedkyně Senátu Alena Gajdůšková v roce 2011.

4.1 ARGUMENTY PRO PŘIJETÍ ZÁKONA

Největším a nejsilnějším argumentem pro přijetí tohoto zákona byl již zmíněný tlak ze strany Evropské Unie a dodržení smluvních podmínek a samozřejmě případná hrozba sankce. Dalším závažným důvodem byl stále narůstající počet protiprávního jednání ze stran právnických osob. Nejvíce se tyto protiprávní aktivity týkají veřejných financí, a to zejména v korupci, v podvodech při zadávání veřejných zakázek či podvodného získávání dotací. Další argumenty nalezneme i v oblasti znečištění životního prostředí, a to například stále narůstající znečištění přírodních toků v důsledku vypouštění odpadních a nebezpečných látek do řek a rybníků, což zapříčiní stále narůstající úhyn flory a fauny. Mimo jiné sem patří i porušování pravidel pro ekologickou výrobu. Jako dalším důvodem bych zmínila preventivní účinek, jelikož trestní právo má k tomuto vhodné nástroje,

¹⁷ SOBOTKOVÁ, M.: *Firmy budou od příštího roku trestně odpovědné* [online]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/legislativa-pro-podnikatele/firmy-budou-od-pristiho-roku-trestne-odpovedne/>

a to zejména zveřejnění rozsudku. V konkurenčním prostředí hospodářské soutěže má tento nástroj značný preventivní účinek.¹⁸

4.2 ARGUMENTY PROTI PŘIJETÍ ZÁKONA

Hlavním argumentem je to, že právnická osoba je pouhou fikcí, nemá vlastní vůli, tudíž nemůže být nositelem práv a povinností. Dalším argumentem, a to zejména i z historického hlediska je zničení tradiční individuální trestní odpovědnosti. To, co zejména právnické osoby a později i odborná veřejnost namítala je přísnost tohoto zákona, nemožnost vyvinění se, dnes jak víme byla přijata novela tohoto zákona, která tuto možnost za určitých podmínek dovoluje. Úskalí lze najít i v tom, že trestní odpovědnost může dopadnout i na ty, kteří se nepodíleli na páčání trestného činu, jako jsou věřitelé, akcionáři či zaměstnanci. Akcionáři se sice přímo nepodíleli na trestném jednání a vedení společnosti, ale na druhou stranu měli z tohoto trestného jednání zisk. Další samostatnou skupinou jsou zaměstnanci, kteří o protiprávním jednání svého zaměstnavatele nevěděli, ale i přesto, když bude společnost odsouzena a rozsudek bude zrušení společnosti, tak tito zaměstnanci přijdou o práci.¹⁹

Trestně právní odpovědnost právnických osob lze rozdělit na pravou a nepravou. Pravou trestní odpovědností rozumíme to, že jsou právnické osoby trestány na základě trestního práva. Pravou trestní odpovědnost můžeme nalézt v Českém právním řádu, ve Francii, Dánsku či Polsku.

Nepravá trestní odpovědnost se vyznačuje tím, že je sice tato odpovědnost zakotvena v trestním řádu, ale tresty se nenazývají tresty, ale spíše trestními opatřeními. Toto nalezneme například ve Švédsku nebo ve Španělsku.

¹⁸ SEDLÁČKOVÁ, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob* [online]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob_a4173a48-2bb4-400e-b234-61900e374918

¹⁹ JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-7201-683-0

5 TRESTY A OCHRANNÁ OPATŘENÍ

5.1 DRUHY TRESTŮ

Trestným činem spáchaným právnickou osobou se rozumí takový čin, který je v rozporu s právem a je spáchán v rámci činnosti společnosti či v jejím zájmu.

Tresty, které lze udělit právnické osobě za porušení práva jsou taxativně vymezeny v zákoně č. 418/2011 Sb., trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim.

„Za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze tyto tresty

- a) zrušení právnické osoby,*
- b) propadnutí majetku,*
- c) peněžitý trest,*
- d) propadnutí věci,*
- e) zákaz činnosti,*
- f) zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži,*
- g) zákaz přijímání dotací a subvencí,*
- h) uveřejnění rozsudku.“²⁰*

5.1.1 PENĚŽITÝ TREST

Nejčastějším trestem, který je právnickým osobám ukládán je peněžitý trest, trest zákazu činnosti a trest uveřejnění rozsudku. Podle mého názoru peněžitý trest pro právnické osoby, které mají milionové či stamilionové obraty žádným trestem není. Nejvyšší trest, který byl u nás doposud uložen byl ve vyšší 3 milionů korun, avšak tento trest byl pouze výjimkou. Nejčastěji se v České republice výše trestů pohybuje v řádu desítek tisíc korun, což pro mnoho firem opravu nic neznamená. Podle mého názoru je tento trest velmi neefektivní a bohužel si myslím, že nemá ani preventivní funkci.

²⁰ Zákon č. 418/2012 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 2 ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418#cast2>

5.1.2 UVEŘEJNĚNÍ ROZSUDKU

Zákon také připouští trest uveřejnění rozsudku, a to na vlastní náklady v některém se sdělovacích prostředků. To, v jakém médiu bude rozsudek uveřejněn závisí na konkrétním případě a například i na tom, zda právnická osoba působí v zahraničí či nikoli. Jak již bylo zmíněno rozsudek zveřejňují na vlastní náklady odsouzené právnické osoby v soudem zvoleném médiu. Pokud tak však právnická osoba neučiní do dané lhůty může k tomu být donucena, a to formou ukládání pořádkových pokut až do výše 500.000, - tisíc korun českých. Tuto pokutu lze ukládat opakovaně až do doby splnění této povinnosti.

Tento trest se mi osobně zdá daleko lepší než peněžité trest, a to z jednoho prostého důvodu, každý dnes hledá informace na internetu. Než si zvolíme nějakou firmu ať už pro stavbu domu, realizaci veřejné zakázky či jen pro truhlářské práce, všichni hledáme recenze, zkušenosti klientů, ale to, co nalezneme je i tento rozsudek a upřímně, kdo si vybere firmu, která byla pravomocně odsouzena? Já bych to určitě neudělala. *„Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nestanoví, za které konkrétní trestné činy lze tento druh trestu uložit, ovšem stanoví, že jej lze uložit, je-li třeba veřejnost seznámit s odsuzujícím rozsudkem, zejména:*

a) vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu,

b) anebo vyžaduje-li to zájem na ochraně bezpečnosti lidí nebo majetku, popřípadě společnosti.“²¹

Nejčastěji je tento druh trestu využíván v souvislosti s trestnými činy, které souvisejí se znečištěním životního prostředí, zneužití osobních údajů, ale také s trestnými činy ohrožující život a zdraví, sem řadíme zejména závadné potraviny.

²¹ DOLEČEK, M.: *Trestní odpovědnost právnických osob* [online]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/trestni-odpovednost-pravnickyh-osob-ppbi-74894.html#!&chapter=5>

5.1.3 ZÁKAZ ČINNOSTI

Jako další velmi efektivní trest vidím zákaz činnosti. Tento trest lze udělit pouze pokud spáchaný trestný čin souvisel s předmětem podnikání právnické osoby a pouze pokud je tato činnost upravena zvláštním předpisem nebo je k ní potřeba zvláštní povolení. Tento trest zabrání páčání další trestné činnosti. Samozřejmě pokud právnická osoba chce v páčání úmyslné trestné činnosti pokračovat, tak si cestu najde i přes tento trest. Tento trest je ohraničen horní a dolní sazbou, přičemž dolní sazba činí pouze jeden rok a horní sazba se může dostat až na dvacet let.

5.1.4 ZÁKAZ PLNĚNÍ VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK NEBO ÚČASTI VE VEŘEJNÉ SOUTĚŽI

Trest zákazu plnění veřejných zakázek a účasti ve veřejné soutěži je další z trestů, který lze udělit pouze právnické osobě. Stejně tak jako u předchozího trestu, tak i u tohoto musí trestný čin souviset s plněním veřejné zakázky a v souvislosti s uzavíráním těchto smluv a účasti ve veřejné soutěži. U tohoto trestu nalezneme dolní sazbu jednoho roku a horní dvacet let.

5.1.5 PROPADNUTÍ VĚCI

Dalším z řady trestů je trest propadnutí majetku právnické osoby. Tento trest lze udělit i právnické osobě, která nemá sídlo v České republice. Soud může uložit trest propadnutí celého majetku nebo pouze jeho části v závislosti na závažnosti trestného činu. Jelikož propadnutí majetku řadíme k těm nejpřísnějším majetkovým trestům zákon nám říká, za jakých podmínek lze tento trest uložit.

„(1) Soud může uložit trest propadnutí majetku, odsuzuje-li právnickou osobu za zvlášť závažný zločin, kterým pro sebe nebo jiného získala nebo se snažila získat majetkový prospěch.

*(2) Bez podmínek odstavce 1 může soud uložit trest propadnutí majetku pouze v případě, že trestní zákoník uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje.*²²

Pokud se trest propadnutí majetku týká bank, pojišťoven, penzijních fondů, zajišťoven a dalších právnických osob, které vykonávají svou činnost na základě bankovní licence, kterou jim udělila Česká národní banka, může soud tento trest udělit až po vyjádření České národní banky, která se zde vyjádří k možným důsledkům tohoto trestu.

5.1.6 ZRUŠENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

Jako posledním, ale nejpřísnějším trestem je trest zrušení právnické osoby. Tento trest lze udělit pouze právnické osobě se sídlem v České republice, činnost právnické osoby musí z větší části či zcela spočívat v páčání úmyslné trestné činnosti a dále to nesmí vylučovat povaha právnické osoby.²³ Co se rozumí spojením nesmí to vylučovat povaha právnické osoby? V první řadě nelze tento trest uložit právnickým osobám, které byly založeny zákonem a z toho důvodu mohou být zrušeny zase pouze zákonem. Stejně tak jako u propadnutí majetku tak i zde je podmínka, že pokud se jedná o zrušení právnické osoby typu pojišťovny, banky, zajišťovny musí se ke zrušení a k možným důsledkům vyjádřit Česká národní banka. Trest zrušení logicky nelze uložit právnické osobě typu vyššího či nižšího územně samosprávného celku. Některé odborné články tvrdí, že nelze zrušit ani monopol v určitém odvětví jako je distribuce plynu či elektřiny. Samozřejmě je tento přístup logický, zrušením našeho výsadního distributora elektřiny by vyvolalo mnoho komplikací, a to nejen "obyčejným" domácnostem, ale například i ministerstvům, nemocnicím, školám či policii a hasičům. Na druhou stranu, pokud tento monopol bude páchat trestnou činnost podle § 16 trestního zákona, měl by se tento trest stahovat i na tuto právnickou osobu bez ohledu na to, zda má výsadní postavení

²² Zákon č. 418/2012 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 17 ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418#cast2>

²³ Tamtéž s. 16

v oblasti distribuce energií či nikoli. Další kontroverzní otázkou je, zda lze zrušit právnickou osobu typu církve či náboženské společnosti.²⁴ Po nabytí právní moci rozsudku vstupuje právnická osoba do likvidace, kde dochází k vypořádání majetku společnosti. Likvidací dochází k vypořádání majetku zrušené právnické osoby a následně vyrovnat dluhy věřitelům. Při vstupu společnosti do likvidace se tento nový stav osobou likvidátora oznámí všem známým věřitelům a následně se zveřejní výzva, ve které jsou všichni věřitelé vyzváni, aby se přihlásili o své pohledávky, a to nejméně dvakrát v rozestupu dvou týdnů a nejpozději do tří měsíců od první výzvy. Z likvidačního zůstatku se jako první uspokojí pohledávky vůči zaměstnancům a následně ostatní již zmínění věřitelé, ale v případě, že je společnost v úpadku jsou nejdříve uspokojeni věřitelé. Pokud tuto skutečnost likvidátor v průběhu likvidace zjistí je povinen neprodleně podat insolvenční návrh, pokud se nejedná o případ z §173 odst. 2 „*Byl-li osvědčen úpadek právnické osoby, zrušuje se bez likvidace zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo zrušením konkursu proto, že majetek je zcela nepostačující; do likvidace však vstoupí, objeví-li se po skončení insolvenčního řízení nějaký majetek.*“²⁵ Ve chvíli, kdy likvidátor dokončí svou práci vyhotoví konečnou zprávu o průběhu likvidace, předá likvidační podstatu a naloží s likvidačním zůstatkem. Likvidační podstatou rozumíme vypořádaný majetek společnosti.

Likvidačním zůstatkem rozumíme podíl, který je po likvidaci rozdělen mezi společníky. Tento podíl je vyplácen v penězích, pokud společenská smlouva či dohoda mezi společníky neurčí jinak. Zůstatek se rozděluje nejprve mezi společníky, a to do výše jejich splaceného vkladu. Pokud i po rozdělení mezi společníky podle jejich

²⁴ DOLEČEK, M.: *Trestní odpovědnost právnických osob* [online]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/trestni-odpovednost-pravnicky-ch-osob-ppbi-74894.html#!&chapter=5>

²⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s.145. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

vkladu zbývá ještě likvidační zůstatek, rozdělí se mezi společníky rovným dílem nebo podle výše jejich podílů, ale to v případě kapitálových společností a družstev.²⁶

5.2 OCHRANNÁ OPATŘENÍ

Z logiky věci nelze právnické osobě uložit ochranné opatření typu ochranného léčení či zabezpečovací detence. Jediná ochranná opatření vztahující se k právnickým osobám jsou zabránění věci a zabránění části majetku. „*Soud může uložit právnické osobě ochranné opatření zabránění věci, včetně zabránění náhradní hodnoty nebo zabránění spisů a zařízení, nebo namísto zabránění věci uložit pozměnění věci, odstranění určitého zařízení, označení nebo provedení jiné změny nebo omezení dispozice s věcí za podmínek stanovených trestním zákoníkem.*“²⁷

Od 1. prosince 2016 zná zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim pojem vyvinění. Po přijetí tohoto zákona se ozývaly argumenty, které tvrdily, že je tento zákon příliš přísný a není zde žádná možnost vyvinění. Tato novela zákona sebou přinesla více otázek než odpovědí, odborná veřejnost diskutovala o neurčitých právních pojmech, zákonné formulaci vyvinění se, a proto Nejvyšší státní zastupitelství vydalo metodický návod, jak mají státní zástupci postupovat.²⁸

Trestní odpovědnost může zaniknout díky institutu účinné lítosti. O účinnou lítost se jedná, pokud právnická osoba dobrovolně upustí od dalšího protiprávního jednání.

²⁶ Zákon č. 90/2012 S., o obchodních korporacích, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 38. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

²⁷ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 26 ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418#cast2>

²⁸ *Nejvyšší státní zastupitelství: Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce* [online], Česká republika, Brno. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>

„a) odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila, nebo

b) učinila státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno.“²⁹ Tento paragraf však nelze uplatnit, pokud se jedná o trestný čin v oblasti insolvenčního řízení či porušení pravidel hospodářské soutěže.

Zákon sice pojem vyvinění zná, ale dle praxe o něm právnické osoby nevědí nebo jej neumí využít, pokud bychom se přikláněli spíše ke druhé variantě nutí nás to k zamyšlení, že ani orgány činné v trestním řízení s tímto institutem nezacházejí, tak jak by měly. V roce 2018 se podařilo vyvinít pouze dvěma firmám, a to Metrostavu a Agrotecu.

5.3 DOHODA O VINĚ A TRESTU

Tento institut vešel v platnost 1. září 2012, jedná se o novelu trestního řádu. Díky této dohodě se může obviněný přiznat k páchání trestného činu a spolu se soudem rozhodnout o svém trestu. Tato novela se vztahuje pouze na trestné činy způsobené v nedbalosti a u úmyslných trestných činů na činy s horní hranicí deseti let. V případě, že by obviněný uplatnil dohodu o vině a trestu, znamenalo by to, že se nekoná další vyšetřování a dokazování před soudem.³⁰

²⁹ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, s. 11 ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418#cast2>

³⁰ KOLOMIČENKO, J.: *Dohoda o vině a trestu* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-85854.html>

„6) Dohoda o vině a trestu obsahuje

a) označení státního zástupce, obviněného a poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení,

b) datum a místo jejího sepsání,

c) popis skutku, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, případně jiných okolností, za nichž k němu došlo, tak, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem,

d) označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákona a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu,

e) prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu,

f) v souladu s trestním zákoníkem dohodnutý druh, výměru a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby a v případech stanovených trestním zákoníkem trestu náhradního, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje a že byly dohodnuty; při dohodě o druhu a výměře trestu se přihlédne i k tomu, zda obviněný trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch (§ 39 odst. 7 trestního zákoníku),

g) rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto,

h) ochranné opatření, přichází-li v úvahu jeho uložení a bylo-li dohodnuto,

i) podpis státního zástupce, obviněného a obhájce a podpis poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. ³¹

Tato dohoda v oblasti odpovědnosti právnických osob týká členů statutárních orgánů, zaměstnanců, managerů a jiných. Pokud nastane situace, kdy se státní zástupce a obviněný nedohodnou na trestu, řízení se vrátí do fáze přípravy a k doznání obviněného se nepřihlíží.

³¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*, 196, s. 175a.
ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

6 ŘÍZENÍ PROTI PRÁVNICKÉ OSOBĚ

Při řízení proti právnické osobě nemůže na straně žalovaného fakticky stát daná společnost, protože je pouze fikcí. Proto orgány činné v trestním řízení potřebují jakéhosi zástupce právnické osoby, se kterým budou po celou dobu komunikovat. Tento zástupce má právo činit veškeré procesní úkony a uplatňovat veškerá práva, jako by byl sám obviněným, ale není. Zákon přesně stanoví, kdo může takto za právnickou osobu jednat.

„(I) Za právnickou osobu jedná

a) člen statutárního orgánu; tvoří-li statutární orgán více osob, jedná za právnickou osobu předseda statutárního orgánu, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen; je-li předsedou nebo pověřeným členem právnická osoba, jedná vždy fyzická osoba, která je k tomu touto právnickou osobou zmocněna nebo jinak oprávněna, nebo

b) její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo

c) vedoucí jejího odštěpného závodu, jde-li o věci týkající se tohoto závodu, nebo

d) její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně.“³²

Tato pověřená osoba (dále jen “konající“) je povinna se prokázat svým oprávněním právnickou osobu zastupovat, a to na základě toho, že toto oprávnění plyne z její pozice ve společnosti. Jak již bylo zmíněno konající osoba má všechna práva a povinnosti, ale je nutné, aby konající osoba byla náležitě poučena například o tom, že může být předvedena, pokud se nedostaví k výslechu bez dostatečné omluvy. Pokud se konající osoba bude u soudu chovat urážlivě, opovrhovat soudem, nevyhoví výzvě soudu má soud pravomoc udělit konající osobě pořádkovou pokutu, a to až do výše 500.000 Kč, tuto pokutu platí právnická osoba, nikoli osoba konající. Z toho důvodu musí být konající osoba řádně a dostatečně poučena o tom, jak se má chovat u soudu, jak zastupovat společnost u soudního řízení a jak jí reprezentovat. Chápu, že vše jde za právnickou osobou a ona by

³² Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, s. 21, ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99?text=>

měla konající osobu řádně poučit, ale i přesto pokud konající osoba u soudu nezvládne ovládat své emoce, měla by tato pokuta jít za konající osobou. Konající osoba by měla být také poučena o možnostech odvolání, dohodě, ale také zda se konající osoba dozná k páchání trestné činnosti.³³

Avšak to, že je stíhána právnická osoba neznamena, že nemůže být současně stíhána i osoba fyzická. Můžeme říci, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je založen a nezávislé a souběžné trestní odpovědnosti. Pokud vyjde najevo, že se trestného činu v rámci společnosti dopouštěl jednatel, může být trestně stíhán jak jednatel společnosti, tak i společnost sama. V případě, že se nepodaří zjistit, která konkrétní osoba ve struktuře společnosti stojí za páchání trestné činnosti, tak i přesto bude právnická osoba trestně odpovědná.

6.1 TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Samotné trestní řízení je zahájeno na základě trestního oznámení. Pokud jsme na straně toho, kdo trestní oznámení podává je možné v oznámení uvést, že si přejeme být o jeho výsledku informováni. Trestní oznámení se podává písemně či ústně do protokolu, a to buď u policejního orgánu nebo u státního zastupitelství. Další objasňování v trestném řízení mají na starost orgány činné v trestném řízení.

6.1.1 TRESTNÍ OZNÁMENÍ

Trestní oznámení by mělo obsahovat údaje o tom, kdo jej podává, proti komu je mířeno a v neposlední řadě i důležité skutečnosti o páchání trestné činnosti. Nepovinnou součástí oznámení jsou důkazy o trestné činnosti, ale pokud budou uvedeny je větší pravděpodobnost, že se Policie či Státní zastupitelství budou oznámením zabývat.

³³ VIDRNA, J.: *Některé procesní otázky trestní odpovědnosti právnických osob* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nektere-procesni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-91549.html>

6.1.2 PROVĚŘOVÁNÍ

V další fázi dochází k prověřování, zda opravdu došlo k trestnému činu a kdo je jeho skutečným pachatelem. Policejní orgány mohou vyžadovat vysvětlení od příslušných orgánů, vysvětlení jak od fyzických, tak od právnických osob, obstarávat spisy, provádět ohledání, je-li to potřeba též si vyžádat znalecký posudek.³⁴ Policejní orgány také smějí požadovat vysvětlení, každý, kdo podává vysvětlení má právo na advokáta. O obsahu takového vysvětlení se sepíše záznam, který poslouží státnímu zástupci v úvaze, zda bude tato osoba vyslechnuta před soudem jako svědek.

Policejní orgány jsou oprávněny v řízení o úmyslném trestném činu použít operativně pátrací prostředky s pověřením Policejního ředitele.

„a) předstíraný převod,

b) sledování osob a věcí,

c) použití agenta.

(2) Používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné.“³⁵

Jako prvním operativně pátracím prostředkem je předstíraný převod. Předstíraný převod spočívá v předstírání prodeje či koupě předmětů. Jsou to předměty, které podléhají zvláštnímu povolení, pocházejí z trestné činnosti nebo je držení tohoto předmětu zakázané. Použití tohoto operativně pátracího prostředku musí schválit státní zástupce. Pokud však není možnost čekat je možné převod uskutečnit i bez tohoto schválení, ale je nutné poté bez odkladu o toto schválení požádat, ale pokud nebude žádost

³⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, s. 158, ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141?text=>

³⁵ Tamtéž, s. 158b.

do čtyřiceti osmi hodin schválena policejní orgán je nucen tuto akci okamžitě ukončit a žádné z informací nesmí použít. Samozřejmě je v pořádku, že zde panuje systém, ale bohužel mi nepřijde správné, aby důležité a rozhodné informace, které mohou vést k usvědčení pachatele ať už je to fyzická osoba či právnická, přišly vniveč, protože policejní orgány neměly potřebné povolení.

Jako dalším prostředkem je sledování osob a věcí. I v tomto případě je k použití tohoto prostředku nutný souhlas státního zástupce. Pod tímto pojmem si můžeme představit získávání informací tajným způsobem a pomocí vyspělé technologie. Pokud musí být tyto technologie instalovány do domů, musí být porušeno listovní tajemství je zde nutný souhlas soudce. Žádost soudci musí být podána písemně, musí zde být specifikováno za jakým účelem má být odposlech instalován, jaké osoby či věci se jím budou sledovat a o jaký trestný čin se jedná. Další věcí, která musí být specifikována je doba po kterou bude sledování probíhat. Povolení je vydáváno vždy na šest měsíců, po další žádosti může být prodlouženo znovu, ale pouze opět na šest měsíců. Po tomto souhlasu je možný vstup do domu, ale pouze za účelem instalace těchto technologií. Pokud má materiál získaný na základě sledování sloužit jako důkaz musí splňovat daná kritéria například místo, čas, pojmenování soudu, prováděcí úkon, popis úkonu, adresy a funkce úředních osob.³⁶ Pokud při sledování, přesněji při odposlechu zaznamenán i rozhovor s advokátem, nesmí nic z toho, co slyšeli použít. Myslím si, že díky odposlechům a různým záznamům mají orgány činné v trestním řízení mnoho materiálů, mnoho důkazů, ale musí to být velmi náročná práce pro policisty, kteří se musejí různými nahrávkami procházet i několik hodin.

Dalším prostředkem je použití agenta, které se používá pouze v případě, že jde o organizovaný zločin, o takový zločin s dolní hranicí osm let nebo jde o trestné činy v souvislosti s insolvenčním řízením. Definici agenta nalezneme v zákoně, která zní *„Agentem je příslušník Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů plnící úkoly uložené mu řídicím policejním orgánem, vystupující zpravidla se*

³⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, s. 55, ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141?text=>

zastíráním skutečného účelu své činnosti. Je-li to k použití agenta, jeho přípravě nebo k jeho ochraně nutné, je k zastírání jeho totožnosti možné

a) vytvořit legendu o jiné osobní existenci a osobní údaje vyplývající z této legendy zavést do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů,

b) provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace,

c) zastírat příslušnost k Policii České republiky nebo ke Generální inspekci bezpečnostních sborů.³⁷

Po provedení prověřování může být oznámení odloženo či postoupeno. Oznámení může být odloženo z důvodů nedostatku podkladů pro zahájení řízení, které se nepodařilo získat výše zmíněnými prostředky.

6.1.3 ZAHÁJENÍ TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Pro zahájení řízení je důležitá místní příslušnost soudu, ta se určuje podle místa spáchání trestného činu. Pokud toto místo není z nějakého důvodu známo nebo byl čin spáchaný v zahraničí, tak se místní příslušnost určí podle soudního obvodu, ve kterém má právnická osoba sídlo. Pokud nelze určit ani jedna z výše zmíněných věcí řízení se koná u soudu v jehož obvodu vyšel trestný čin najevo.

První věcí, kterou by měla právnická osoba udělat, pokud s ní bude zahájeno trestní řízení, je předložit vytvořený program *criminal compliance*.³⁸ Tímto programem právnická osoba ukáže, že udělala vše proto, aby zamezila či předešla protiprávnímu jednání.

³⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, s. 158e, ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141?text=>

³⁸ Systém interních předpisů, etických a protikorupčních kodexů

O zahájení trestního stíhání orgány činné v trestném řízení vyrozumí příslušný orgán veřejné moci, který má na starost vedení obchodního rejstříku, orgán, který uděluje licenci či zvláštní povolení.

Jako první přichází fáze vyšetřování. Vyšetřování mohou provádět orgány činné v trestném řízení, příslušníci Vězeňské služby, pracovníci Celní správy, ale také kapitán lodi při dálkové plavbě v souvislosti s trestným činem spáchaným na lodi. Orgány činné v trestním řízení provádějí vyšetřování sami, z vlastní iniciativy, proto aby byly co nejdříve a co nejefektivněji shromážděny veškeré potřebné důkazy. Důkazy, které již byly získány ve fázi prověřování se již v této fázi znovu nezískávají, pokud byly provedeny zákonem stanoveným způsobem. Tyto důkazy provádí a vyhledává bez ohledu na to, zda jsou ve prospěch nebo neprospěch obžalované právnické osoby.

Právnická osoba, s níž je vedeno řízení má právo na obhájce, tento obhájce je oprávněn být přítomen u všech výslechů a jiných vyšetřovacích úkonech, které mohou později být použity jako důkazy před soudem. „*Nevyužijí-li obviněný, jeho obhájce nebo poškozený možnosti prostudovat spisy, ačkoliv na ni byli řádně upozorněni, učiní o tom policejní orgán záznam do spisu a postupuje dále, jako by k tomuto úkonu došlo.*“³⁹

Pokud z nějakého důvodu hrozí, že právnická osoba bude nadále pokračovat v trestné činnosti, pro kterou je stíhána či se bude snažit svůj čin dokonat, je zde možnost, již v přípravném jednání na návrh státního zástupce dočasně pozastavit některou z činností společnosti nebo dočasně pozastavit, omezit nakládání s majetkem právnické osoby. Tato právnická osoba se tomuto rozhodnutí může samozřejmě bránit, a to formou žádosti, kde zažádá o zrušení pozastavení její činnosti. Pokud byla tato žádost zamítnuta, právnická osoba smí tuto žádost znovu podat až po uplynutí 30 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí.

Pokud byly při vyšetřování zajištěny dostatečné důkazy a nenastala situace, pro kterou by bylo vyšetřování přerušeno či zastaveno, přichází fáze podání obžaloby. O podání

³⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, s. 166, ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141?text=>

obžaloby musí být vyrozuměna obviněná právnická osoba, její obhájce, ale i ti, kteří byli poškozeni jejím protiprávním jednáním. Obžalobu, ke které jsou připojeny spisy a přílohy, podává státní zástupce, obžaloba musí obsahovat označení státního zástupce, sídlo právnické osoby, ale také „c) žalobní návrh, v němž musí být přesně označen skutek, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, popřípadě s uvedením jiných skutečností, pokud je jich třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným a aby bylo odůvodněno použití určité trestní sazby; musí tu být dále uvedeno, jaký trestný čin obžaloba v tomto skutku spatřuje, a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákonů a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu.“⁴⁰

Jak již bylo zmíněno kromě právnické osoby může být souzena i osoba fyzická, která se na trestném činu v rámci právnické osoby podílela. V případě, že se koná společné řízení pro tyto dvě osoby jako první se při hlavním líčení vyslechne osoba fyzická a až poté konající osoba za právnickou osobu, ale při závěrečných řečech jako první mluví poškození, poté obhájce právnické osoby a její zástupce, následně až obhájce fyzické osoby a fyzická osoba sama. V případě, že bude právnická osoba shledána vinou bude po nabití právní moci rozsudku nařízen výkon trestu.

Při výkonu trestu zrušení právnické osoby jmenuje předseda senátu likvidátora. Právnická osoba vstupuje do likvidace dnem nabití právní moci rozsudku, kterým byl tento trest uložen. Kdo je to likvidátor? Likvidátorem je osoba, která je způsobilá být členem statutárního orgánu. Pokud je právnická osoba v likvidaci a z nějakého důvodu nebyl k likvidaci přizván likvidátor, tuto funkci vykonávají členové statutárního orgánu. Likvidátoři mohou tvořit i kolektivní orgán, a to v případě, že jich bylo přivoláno k likvidaci více. Pokud likvidátora jmenoval soud, tak pouze on ho může odvolat, a to v případě, že řádně neplní své povinnosti.

⁴⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, s. 176, ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141?text=>

7 ODSOUZENÉ A STÍHANÉ PRÁVNICKÉ OSOBY V ČESKÉ REPUBLICE

V České republice máme mnoho právnických osob, které byly pravomocně odsouzeny a následně potrestány výše zmíněnými tresty. Od roku 2012 stále stoupá počet odsouzených právnických osob. V roce 2012, kdy vešel tento zákon v platnost byl počet odsouzených nejvyšší. Z jakého důvodu? Neznalost zákona orgány činných v trestním řízení? Nebo veřejnost tedy i právnické osoby nevěděly o možnosti podat trestní oznámení na právnickou osobu nebo nevěděly jak? Jak již víme byl tento zákon přijat jako proti korupční opatření a doba na seznámení se s ním činila pouze jeden měsíc. Není to u tak důležitého zákona málo, orgány činné v trestním řízení, soudy a v neposlední řadě veřejnost měly pouhý měsíc, a i to vyvolává otázky, zda i tento fakt nebyl příčinou, že v roce 2012 bylo stíháno pouhých dvacet právnických osob, ale pravomocně odsouzena a sankciována nebyla ani jedna.⁴¹ V roce 2013 již toto číslo vzrostlo na celé čtyři odsouzené právnické osoby, ani toto číslo není nijak závratné a nemyslím si, že proto, že společnosti nepáchaly trestnou činnost, nýbrž si myslím, že ani v roce 2013 tento zákon nebyl natolik vžit do společnosti lidí a orgány činné v trestním řízení natolik zběhlé v tom jak postupovat. Ve dvou případech byl udělen trest uveřejnění rozsudku a ve zbylých dvou peněžité trest. V roce 2014 již bylo rozdáno celkem 22 trestů. V tomto případě se z větší části jednalo o menší firmy, které měly formu společnosti s ručením omezeným a pouze v jednom případě šlo o akciovou společnost. Většina z těchto firem byla odsouzena za neodvádění daní a neplacené povinných plateb za své zaměstnance, ale také se zde objevil případ porušení autorského práva.⁴² Z této statistiky vyplývá, že stíhaných a pravomocně odsouzených právnických osob stále přibývá. Od roku 2011 do roku 2017 soudy odsoudily tři sta čtyřicet pět společností.

⁴¹ TIBITANZLOVÁ, A.: *Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů* [online]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/sankcionovani-pravnickych-osob-a-praxe-ceskych-trestnich-soudu?browser=mobi>

⁴² Tamtéž

7.1 ČESKÁ POŠTA

V roce 2014 se na veřejnost dostala kauze se zmanipulovanými zakázkami od České pošty. 15. dubna 2014 do budovy České pošty vpadli detektivové pro odhalování organizovaného zločinu. Policie zde zajišťovala důkazy a prohledávala nebytové prostory. Zejména se jednalo o stavební práce, které měly být na České poště provedeny a s dodáním náhradních dílů. „Nyní jsme stíhání rozšířili kvůli dalším stavebním zakázkám. Mezi stíhanými jsou jak zástupci zadavatele i několika stavebních společností. Jsou obviněni ze sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě, obvinění jednali jako organizovaná skupina, která manipulovala s veřejnými zakázkami malého rozsahu na stavební práce.“⁴³ V této věci v roce 2014 začali stíhat čtyři právnické osoby a šestnáct fyzických osob, mezi stíhanými právnickými osobami nalezneme i společnost Agrotec, který je součástí holdingu Agrofert. V roce 2016 se tento případ dostal před soud s deseti obviněnými fyzickými osobami a třemi právnickými osobami. Jak již bylo výše zmíněno jednalo se o podvod v získání veřejných zakázek a přesněji se jednalo o koupi 12 512 pneumatik v hodnotě více než 34 milionů korun a o koupi náhradních automobilových dílů v hodnotě skoro 17 milionů korun. Tyto věci měly být kupovány výhradně od společnosti Agrotec, a to bez řádného zadávacího řízení.⁴⁴ Dle obžaloby měl manažer dopravní sekce ve státním podniku zařídit, aby zmíněná zakázka na dodání pneumatik připadla právě Agrotecu, měl zařídit zrušení řádné soutěže a následně brát pneumatiky od Agrotecu. Žalobce manažera Agrotecu obvinil z podplácení rozhodujících manažerů České pošty, a to formou zájezdu na fotbalový zápas do Madridu nebo notebookem v hodnotě dvaceti tisíc korun.⁴⁵

⁴³ BÁRTOVÁ, E.: *V Pražské centrále České pošty zasahuje od rána policie* [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/zasah-policie-posta.A140415_095727_domaci_wlk

⁴⁴ ČTK: *Soud vynesl první tresty v kauze zmanipulovaných zakázek České pošty* [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/ceska-posta-zakazky-manipulace-trest-jiri-kouba-ervin-kolarovsky.A180312_155105_krimi_hm1

⁴⁵ Tamtéž

V roce 2018 byly vyneseny rozsudky, „*Někdejšímu řediteli poštovního odboru nákupu a zásobování Jiřímu Koubovi soud uložil 163 dní ve vězení. Majitel stavební firmy Ervín Kolárovský, jehož firma vyhrála zmanipulovaný tendr, dostal 203 dní ve vězení. Oba musejí zaplatit ještě 150 tisíc korun.*“⁴⁶ V prosinci 2018 byla společnost Agrotec zproštěna viny i spolu s jejím jednatelem, rozsudek však není pravomocný, proti zproštění se odvolal žalobce. Společnost Agrotec prostřednictvím svého zástupce slíbila, že udělá vše proto, aby se podobná situace již neopakovala, tudíž využila institutu vyvinění se.

7.2 FARMA ČAPÍ HNÍZDO

V České republice snad není nikdo, kdo by nezaznamenal kauzu ohledně podezření ze zneužití Evropských dotací společností Agrotec spadající pod holding Agrofert. Důvodem, proč byla tato kauza tak velmi medializována, a ještě pořád se o ní můžeme v médiích dočíst je postava Andreje Babiše, v jehož vlastnictví celý Agrofert byl (nyní je uložen ve svěreneckém fondu). Toto vlastnictví ze začátku razantně popíral, poté prohlásil, že neví, komu Farma Čapí hnízdo patří, následně, že společnost opravdu spadá do holdingu a naposledy, že je ve vlastnictví jeho dětí a bratra jeho manželky. Již tato rozporuplná tvrzení nepřidávají celé kauze na důvěryhodnosti. Média se o tom, jak byly dotace získány začala zajímat z důvodu několika rozhovorů, které Andrej Babiš poskytl a jeho odpovědi na otázku, jak bylo s dotacemi naloženo se velmi rozcházely.

V roce 2006 se stala majitelem areálu, kde se dnes nachází Čapí hnízdo společnost IMOBA z holdingu Agrofert. V roce 2007 se společnost transformovala na akciovou společnost s akciemi na majitele a přejmenovala se na Farmu Čapí hnízdo a.s. a získala

⁴⁶ ČTK: *Soud vynesl první tresty v kauze zmanipulovaných zakázek České pošty* [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/ceska-posta-zakazky-manipulace-trest-jiri-kouba-ervin-kolarovsky.A180312_155105_krimi_hm1

zmíněné dotace ve výši padesát milionů korun. V roce 2014 se Farma Čapí hnízdo stala součástí společnosti IMOBA, poté co zákon zakázal anonymní akcie na majitele.⁴⁷

Zmíněné dotace byly schváleny v roce 2008, a to Regionálním operačním programem pro Střední Čechy, ale podle některých informací v době, kdy společnost zažádala o dotace, byla stále součástí společnosti Agrofert. Jak bylo v roce 2010 zjištěno společnost byla brána jako malý podnik, v případě, pokud by byla propojena s větší a silnější společností by tuto dotaci nezískala, což potvrdil i sám Středočeský dotační úřad. Netrvalo dlouho a o případ se začala zajímat média, v roce 2015 i Policie. Následně po tom se o vyšetřování začíná zajímat Evropský Úřad pro boj proti podvodům. Podle zjištěných informací Policie měl Andrej Babiš dotační podvod sám řídit a koordinovat. Ten ale řekl, že získané dotace byly několikrát kontrolovány a žádné pochybení nebylo zjištěno, bohužel poté vyšlo najevo, že společnost dostala pokutu ve výši šesti milionů korun. *„Farma Čapí hnízdo si v rozporu se smlouvou a pravidly nechala od dotačního úřadu na účet poslat miliony předtím, než fakticky zaplatila fakturu dodavatelům za práce na výstavbě centra. Čerpání dotací však podle dotačních smluv a regulí probíhá přesně naopak – nejprve musí žadatel prokázat, že již vše řádně zaplatil, až poté mu dotační úřad zpětně proplácí už prokazatelné náklady.“*⁴⁸

Dalším zjištěným důkazem je fakt, že oslovení ekonomové projekt Farmy označili za neefektivní a života neschopný, což stačí k tomu, aby byly dotace zamítnuty. Jako dalším důkazem se uvádí nepravdivé údaje v příloze o financování projektu. Společnost po celou dobu jakoukoli vinu popírala, své stanovisko změnila až ve chvíli, kdy Výbor regionální rady regionu soudržnosti Střední Čechy, který dotaci přidělil, v roce 2012 společnosti prominul téměř celou pokutu, po tomto prominutí pokuta činila pouhých třicet sedm tisíc

⁴⁷ ŠELIGA, V.: *Kauzu Čapí hnízdo policie řeší od roku 2015, Babiš je trestně stíhaný od roku 2017* [online]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/Sx5at/kauzu-capi-hnizdo-policie-resi-od-roku-2015-babis-je-trestne-stihany-od-zari-2017>

⁴⁸ SLONKOVÁ, S.: *Audit vyměřil za dotaci pro Čapí hnízdo pokutu 6 milionů* [online]. Dostupné z: <https://neolivni.cz/projekt-capi-hnizdo-dostal-pokutu-za-cerpani-dotace/>

korun. Otázkou zůstává, zda je to v pořádku? Jak se může ze šesti milionů korun stát pouhé desetitisíce i přesto, že bylo prokázáno, že dotace neměla být nikdy schválena?

V roce 2017 požádala Policie České republiky o vydání, tedy zbavení imunity Andreje Babiše a Jaroslava Faltýnka, který v té době byl místopředsedou představenstva společnosti. Před volbami byli imunity zbaveny, ale vlivem opětovného zbavení v říjnových volbách tuto imunitu znovu nabyli a Policie musela o jejich vydání požádat znovu. Kromě zmíněných politiků Policie začala stíhat také Babišovi děti, bratra jeho manželky, ale i samotnou manželku. V lednu 2018 znovu proběhlo hlasování o zbavení politiků jejich imunity, a i tentokrát bylo žádosti Policie vyhověno, a to po čtyřech a půl hodinách.⁴⁹ K rozhodování o hlasování měly poslanců dopomoci spisy, které měly k dispozici na Policejním ředitelství. Do spisů mohli poslanci nahlížet v přesně určené termíny za dozoru Policie. Podle známých informací měl tento spis obsahovat na tři a půl tisíce stránek. Do vyšetřování společnosti IMOBA se zapojil i Evropský úřad pro boj s podvody, který potvrdil, že dotace byla udělena neoprávněně.

V roce 2018 byla tedy tato dotace vymáhána zpět, a to pod pohrůžkou, že pokud nezaplatí hrozí společnosti pokuta ve výši padesáti milionů korun. Tuto dotaci společnost vrátila, ale vymohla si podmínku, že vrácením dotace nepřiznává svou vinu. V určité míře bych i toto jednání označila za určitou formu pokusu o vyvinění se. V této kauze můžeme vidět souběžné trestní stíhání jak právnické osoby, tak té fyzické, v tomto případě Andreje Babiše.

Vyšetřování této kauzy pokračuje i v roce 2019, přičemž lhůta pro vyšetřování již byla dvakrát prodloužena. Zatím poslední lhůta pro vyšetřování běží do 30 dubna 2019. Další kontroverzní otázkou je, zda je v pořádku mít premiéra, který je trestně stíhán? Jaký to dělá obraz o České republice ve světě a v Evropské Unii?

⁴⁹ ŠTEFAN, V.: *Po 4,5 hodinách vydali poslanci Babiše a Faltýnka k trestnímu stíhání v kauze Čapí hnízdo* [online]. Dostupné z: https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/poslanecka-snemovna-andrej-babis-jaroslav-faltynek-vydani-trestni-stihani_1801190745_mis

7.3 METROSTAV

Společnost Metrostav figurovala nebo figuruje ve třech trestních stíháních. Jedná se zejména o kauzu kolem Davida Ratha, realizaci Chrudimského hotelu Bohemia a rekonstrukci Národního hřebčína v Kladrubech nad Labem.⁵⁰ Všechny tyto kauzy souvisejí s pokusem o poškození finančních zájmů Evropské Unie a pochybnou výhrou veřejných zakázek.

V kauze týkající se Davida Ratha a s ním související veřejné zakázky ve Středočeském kraji stále nebyl vynesena rozsudek. Kromě samotné společnosti Metrostav je stíhán také její generální ředitel Pavel Pilát, který měl Davidu Rathovi, bývalé ředitelce kladenské nemocnice a dalším nabízet milionové úplatky za výhru společnosti na rekonstrukce středočeských nemocnic. „*U nás ani v žádné jiné firmě korupce nevzniká. Ta vzniká, pokud vzniká, úplně jinde. A kdyby mělo dojít k poškození takové skvělé firmy, jako je Metrostav, bylo by to absurdní*“⁵¹ Společnost Metrostav podala proti stíhání stížnost již v roce 2013. Toto jednání nebere konce, v lednu 2019 začal druhý proces, který má probíhat až do konce března, tato kauza se datuje až do roku 2012. V případě, že se společnosti Metrostav prokáže vina, hrozí jí trest zrušení společnosti. Podle některých informací se v celé kauze týkající se veřejných zakázek na rekonstrukce nemocnic ve Středočeském kraji má jednat o 1,2 miliardy korun.⁵² Z mého pohledu, pokud opravdu dojde k tomu, že bude Metrostav odsouzen, tak určitě trestem nebude zrušení společnosti. Jedná se o největší českou stavební firmu, která realizovala velké veřejné zakázky a zaměstnává několik tisíc lidí, a to si myslím bude důvodem proč i přes odsouzení

⁵⁰ NEO: *Tři kauzy ohrožující Metrostav* [online]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/tri-kauzy-ohrozujici-metrostav/>

⁵¹ LIDOVKY: *Šéf Metrostavu věří, že firma v kauze Rath odsouzena nebude* [online]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/sef-metrostavu-veri-ze-firma-v-kauze-rath-odsouzena-nejbude.A150913_150216_firmy-trhy_ELE

⁵² NEVYHOŠTĚNÝ, M.: *Metrostav se brání, podal stížnost proti stíhání v kauze Rath* [online]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/firmy-a-trhy/metrostav-se-brani-podal-stiznost-proti-stihani-v-kauze-rath.A131017_112428_firmy-trhy_mev

společnosti nebude trestem zrušení, spíše se přikláním k peněžitému trestu, jako ve většině případů.

V kauze týkající se rekonstrukce hotelu v Chrudimi byla společnost Metrostav zproštěna všech obvinění. Soud ohledně rekonstrukce Národního hřebčína v Kladrubech nad Labem začal v listopadu 2018, jedná se o škodu ve výši 12 milionů korun, na které se mělo podílet 5 společností.

ZÁVĚR

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim byl přijat v roce 2011, a to zejména proto, aby Česká republika splnila povinnost vůči Evropské Unii. Bohužel si myslím, že měl být tento zákon přijat mnohem dříve. Žijeme ve vyspělé demokratické zemi, ve které se pohybuje velký počet právnických osob, které ne vždy jednaly a jednají podle práva, proto je velmi zarážející, že nebyl tento zákon přijat mnohem dříve. Bohužel jsem došla k závěru, že pokud by na Českou republiku nebyl vyvíjen tlak z Evropské Unie tento zákon by nepřijal. K tomuto závěru mě vede fakt, že již dříve byl návrh tohoto zákona odmítnut. Odpůrci tohoto zákona tvrdí, že společnost nemůže být trestně stíhána, protože je pouhou fikcí, ale i tato fiktivní osoba disponuje majetkem, zaměstnanci a v tom případě může páchat i trestnou činnost, za kterou musí být logicky odpovědná.

Zásada veřejnosti je jedna ze základních zásad trestního řízení, která má zaručit spravedlivý proces, ale je tato zásada vždy k užitku? Nemyslím si, že vždy může účastníkům řízení být ku prospěchu. To, co je na téhle zásadě podle mého v neprospěch je účast médií na soudním řízení. Na účastníky míří několik kamer, rázem se v soudní síni zvýší počet lidí i o desítku, všichni sledují každý jejich pohyb, poslouchají každé slovo, a to na účastníky vytváří velký tlak, který nemusí vždy ustát. Účast novinářů ať už přímo na jednání nebo čekání před soudem až účastníci vyjdou ven je pouhým začátkem mediálního kolotoče, který se objeví ať už na internetu nebo v televizi. Všichni víme, že média ne vždy ukazují pravdu takovou, jaká je, mnoho věcí si zveličují, upravují či vytrhávají z kontextu, a i tato následná mediální kauza může mít negativní dopad na účastníky, ale i na samotný průběh soudního jednání. Tímto mediálním zveřejněním může dojít i k poklesu klientů a zakázek právnické osoby, což může mít za následek existenční úpadek, ale bohužel v mnohých případech i zbytečně, jelikož je u nás uznávaná presumpce nevinny a dokud soud nevynesel rozsudek a ten nenabyde právní moci, je právnická osoba stále nevina.

Mezi druhy trestů můžeme najít trest uveřejnění rozsudku, který má dle mého názoru větší dopad než například peněžité trest. Bohužel si myslím, že peněžité tresty jsou v mnoha případech přímo směšné. Společnost, která vydělává řádově miliony a která se dopustí trestného činu například krácení daní nebo znečištění životního prostředí, dostane pokutu v řádech tisíců maximálně desetitisíců. Je to opravdu v pořádku? Při udělování trestu by měl být zřetel na majetkové poměry právnické osoby. Kdybychom se podívali na portál Justice a nahlédli bychom do rejstříku trestů právnické osoby, zjistili bychom, že právě peněžité trest je jedním z nejčastěji ukládaným trestem. Uveřejnění rozsudku je také velmi často ukládaným trestem, který může mít dopad na majetkové poměry společnosti, ale myslím si, že není tak efektivně využíván tak, jak by mohl být. Vidím zde souvislost se zásadou veřejnosti, kterou jsem výše rozebrala a která se mi vždy nezdá k prospěchu, a to během řízení, ale zde ta veřejnost spočívá pouze v uveřejnění daného rozsudku. Samozřejmě i zde to má následný vliv na fungování společnosti, můžou se zhoršit její majetkové poměry v důsledku opadnutí klientů a odběratelů, ale pokud tato společnost spáchala úmyslný trestný čin, potrestání si jistě zaslouží.

Novela zákona přinesla nový institut vyvinění se. Pochybuji o tom, jak moc je tento institut důvěryhodný. Pokud nějaká společnost sepíše vnitřní předpisy, zavede kodexy, upustí od proti právního jednání, bude vyviněna? Myslím si, že tento institut by v zákoně být neměl, pokud právnická osoba spáchala trestný čin, měla by nést odpovídající následky. Pozitivní stránkou je, že se doposud povedlo vyvinít pouze dvěma společnostem, a to Agrotecu a Metrostavu, což vyvolává více otázek než odpovědí.

Novela sebou přinesla i nový výčet ohledně trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, nebo spíše dopustit nemůže. Seznam trestných činů je pojat negativně, tedy v zákoně nalezneme výčet toho, čeho se právnická osoba dopustit nemůže. Nejsem si zcela jistá tímto systémem, myslím si, že to není běžný postup. Podle odborných názorů jednoduší a přehlednější, ale já s nimi tento názor nesdílím. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osoby, by měl obsahovat výčet toho, čeho se může právnická osoba dopustit.

Dalším zajímavým institutem je dohoda o vině a trestu. Tuto dohodu má samozřejmě možnost využít i právnická osoba, ale otázkou je fungování této dohody v praxi. Nelze popřít, že je to velký krok kupředu, který byl převzat z anglo-americké právní kultury.

Nejsem si jista, zda je tento institut vhodný vzhledem k poškozeným či dokonce obětem trestního činu. Dohoda o vině a trestu byla dle mého názoru jistou snahou o urychlení trestního řízení, za méně závažné trestné činy. Ve chvíli, kdy obviněný přistoupí na dohodu o vině a trestu se zastavuje řádné řízení, což úplně nesouhlasí se zásadou na řádný a spravedlivý proces.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

DUSIL, V.: *Trestní právo a řízení správní, Slovník veřejného práva československého*. Svazek 4. Brno: Polygrafia – Rudolf M. Rohrer – Brno, 1938, s. 924

HEYROVSKÝ, L.: *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 4. vyd. Praha: J. OTTO v Praze, 1910, str. 175

JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-7201-683-0

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Seznam použitých zahraničních zdrojů

HAZLLIT, W.: *Table Talk, World Classics*, 1. publ. 1901, Huber, B. *Trestní odpovědnost korporací. Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích*. 2000, č. 9, str. 2

Seznam použitých internetových zdrojů

ČTK: *Soud vynesl první tresty v kauze zmanipulovaných zakázek České pošty* [online]

Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/ceska-posta-zakazky-manipulace-trest-jiri-kouba-ervin-kolarovsky.A180312_155105_krimi_hm1

BÁRTOVÁ, E.: *V Pražské centrále České pošty zasahuje od rána policie* [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/zasah-policie-posta.A140415_095727_domaci_wlk

DOLEČEK, M.: *Trestní odpovědnost právnických osob* [online]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-ppbi-74894.html#!&chapter=5>

EPRAVO: *Zásada volného hodnocení důkazů* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/zasada-volneho-hodnoceni-dukazu-62301.html>

KOLOMIČENKO, J.: *Dohoda o vině a trestu* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-85854.html>

LIDOVKY: *Šéf Metrostavu věří, že firma v kauze Rath odsouzena nebude* [online]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/sef-metrostavu-veri-ze-firma-v-kauze-rath-odsouzena-nebude.A150913_150216_firmy-trhy_ELE

LUXOVÁ, L.: *Hlavní zásady dokazování v trestním řízení* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/hlavni-zasady-dokazovani-v-trestnim-rizeni-95913.html>

Nejvyšší státní zastupitelství: *Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce* [online], Česká republika, Brno. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>

NEO: *Tři kauzy ohrožující Metrostav* [online]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/tri-kauzy-ohrozujici-metrostav/>

NEVYHOŠŤTĚNÝ, M.: *Metrostav se brání, podal stížnost proti stíhání v kauze Rath* [online]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/firmy-a-trhy/metrostav-se-brani-podal-stiznost-proti-stihani-v-kauze-rath.A131017_112428_firmy-trhy_mev

SEDLÁČKOVÁ, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob* [online]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob_a4173a48-2bb4-400e-b234-61900e374918

SLONKOVÁ, S.: *Audit vyměřil za dotaci pro Čapí hnízdo pokutu 6 milionů* [online]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/projekt-capi-hnizdo-dostal-pokutu-za-cerpani-dotace/>

SOBOTKOVÁ, M.: *Firmy budou od příštího roku trestně odpovědné* [online]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/legislativa-pro-podnikatele/firmy-budou-od-pristiho-roku-trestne-odpovedne/>

ŠELIGA, V.: *Kauzu Čapí hnízdo policie řeší od roku 2015, Babiš je trestně stíháný od roku 2017* [online]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/Sx5at/kauzu-capi-hnizdo-policie-resi-od-roku-2015-babis-je-trestne-stihany-od-zari-2017>

ŠTEFAN, V.: *Po 4,5 hodinách vydali poslanci Babiše a Faltýnka k trestnímu stíhání v kauze Čapí hnízdo* [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/poslanecka-snemovna-andrej-babis-jaroslav-faltynek-vydani-trestni-stihani_1801190745_mis

TIBITANZLOVÁ, A.: *Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů* [online]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/sankcionovani-pravnickych-osob-a-praxe-ceskych-trestnich-soudu?browser=mobi>

VIDRNA, J.: *Některé procesní otázky trestní odpovědnosti právnických osob* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nekttere-procesni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-91549.html>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Vendula Řiřicová

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: Kombinované

Název práce: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice a řízení proti nim

Rok: 2019

Počet stran textu bez příloh: 41

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 17

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Jan Brázda Ph.D.